

Nyt om gammelt

Randbøl Sogne
Lokalarkiv- og Museumforening

Nr. 40 august 2012

Sig det med billeder – og arkivalier

Tekst og billeder N.M. Schaiffel-Nielsen

Kirsten Pedersen fra Bække indvilligede i at posere for fotografen med det billede, hun forærede Randbøl Lokalarkiv.

Indtil nu, det vil sige i begyndelsen af juli, har lokalarkivet modtaget 29 billeder af Axel Sørensen Randbøl. Blandt giverne har været Kirsten Pedersen, Bække. Hun ringede og fortalte, at hun gerne ville forære lokalarkivet billedet. Hun havde købt det meget billigt hos en marskandiser, og nu ville hun gerne af med det. Hun var så venlig at bringe billedet til Egtved Postens redaktion, hvor hun gav et

interview til journalist Vibeke Oxholm sammen med forfatteren til denne artikel. Interviewet blev senere bragt i Egtved Posten. Bedømmelsen af Axel Sørensen Randbøls malerier er meget forskellig. De frivillige ved Egnsmuseet er begejstrede for det maleri, som Kirsten Pedersen forærede, en begejstring hun ikke selv deler. Lokalarkivet har modtaget malerier i en lind strøm siden 1. januar

2012. Der er kommet billeder fra Vejle, Fredericia, Kolding og så langt væk fra som Flensborg, ikke mindre end 10 malerier har man modtaget. Der er tale om malerier af Carl Peter Hedelaian, Axel Sørensen Randbøl, Oluf Sørensen Randbøl og Cecilie Schmidt. Axel Sørensen Randbøls billeder er af meget vekslende kvalitet. De malerier, der er modtaget i de sidste måneder har været af den slags,

Søren og Niels er her fordybet i arkivalierne fra Sergentgruppens Fællesorganisation, Afdeling Vandel, dagsordner, referater, skrivelser og andet, der dokumenterer livet i Afdelingen og på Flyvestation Vandel i en periode i 1980-, og 1990'erne. (Foto Tove Petersen)

hvor Axel Sørensen Randbøl har haft hjertet med i det han beskæftigede sig med. Således billedet af kornet i skok på marken med høstvognen i baggrunden. Billedet giver virkelig en fornemmelse af høsten, som den foregik for mere end 50 år siden. Han er, som de øvrige malere, Randbøl Lokalkarkiv har modtaget billeder af, med til at fortælle om livet, landskabet, husene og gårdene for indtil 70 år siden.

To af de billeder, som lokalkarkivet har modtaget, har givet hovedbrud. I det ene tilfælde er gåden løst, det viste sig at være det bindingsværkshus, der tilhørte væver Evald Schmidt. Det andet var en bindingsværksgård, som blev malt i slutningen af 1800-tallet, men som ingen indtil har kunnet svare på, hvor det kan have ligget.

Arkivalier

Lokalkarkivets hovedområde er at indsamle arkivalier fra foreninger, institutioner, skoler, sygekasser, fagforeninger, billedalbums. Rækken af muligheder er endeløs. Det er ikke til at sige, hvad der er et scoop i indsamling af arkivalier. Men det er altid en oplevelse, når

der pludselig kommer en protokol fra Telefonabonnentforeningen i Randbøl. –Hvem havde forestillet sig, at der har eksisteret en sådan forening? På den anden side, Danmark er jo foreningernes land. Der er kommet Dvd'er med interviews med kendte borgere, som har haft et langt liv i Vandel. Det er mennesker, der har haft indflydelse på forretningslivet, mejeridriften og stiftelsen og driften af Vandel Efterskole. Man behøver ikke længe sige, –Dem skulle vi også have talt med, den dag det er for sent. Derudover er der indleveret: Takstblad for ydelser til sygekasselsæger. Vedtægter for Randbøl Sogns Sygekasse fra maj 1899 med senere ændringer. Protokol for Brændselsudvalget. Protokol for Randbøl Kommunes Tørv. En postkortmappe med otte postkort. Beretning for Centralforeningen for Sygekasser i Vejle Amt. Opgørelse vedrørende Begravelseskassen i 1940. Et næringsbrev. Diverse skrivelser til Randbøl Sogns Sygekasse vedr. arbejdsulykker 1941-44. Papirer fra Randbøl Sogns Museum og Lokalkarkiv- og Sogns Museum og Lokalkarkiv- og Museumsforeningssamvirket i

Egtved Kommune fra 7/10 1983 til 19/3 2003. Papirer fra Vandel Idrætsforening 1975 til 1986. Tegninger af Freddy Nielsen fra Flyvestation Vandel 1991.

Arkivering

Celia har stadig hænderne fulde med at registrere malerier, tegninger og arkivalier. Ved siden af hende sidder Tove, som scanner billeder ind i hundredvis og tekster billederne.

Det forholder sig indlysende sådan, at billeder der ikke er tekster er uden værdi. Når der afleveres billeder, er det vigtigt at få at vide, hvem der er på billederne eller en forklaring om, hvilken lokalitet det er, der vises. Søren og Niels har siden sidste efterår arbejdet hårdt med at få sorteret og registreret arkivalierne fra henholdsvis Vandel Hallen og Sergentgruppens Fællesorganisation/ Centralforeningen for Stampersonels dagsordner, referater og skrivelser.

Skulle nogen engang ønske at vide mere om, hvad der er hændt de to steder, er der nu mulighed for at finde papirerne i datoorden.

Egnsmuseets hus en torsdag

Tekst og billeder N.M. Schaiffel-Nielsen

Her skabes der orden i arkivalierne i kælderen. Fra h. er det Bente Lykkegaard der sammen med Bente Kloster kontrollerer, at der er overensstemmelse mellem indhold og listerne over samme.

Der er torsdag, det er solskin, det er Celia's fødselsdag. Alle poster er besat, og Egnsmuseet og Randbøl Lokalkiv summer af liv. Og så er det sidste officielle åbningsdag før sommerferien, der varer hele juli måned.

Så er der igen gang i hækklipperen. Svend Aage Hansen ser tilfreds ud med opgaven.

I Haven er Svend Aage i fuld gang med at klippe hækken, græsplænen er slået. Søren er beskæftiget med at fjerne afklippet fra hækken. Niels er i fuld gang med at hugge kanten af græsplænen ud mod skolevej. Han forbander, at han ikke tidligere havde været over det ukrudt, der havde fået alt

for godt fat, og sad utroligt fast i lerjorden. Det blev lidt lettere da Søren kom til og hjalp med at fjerne ukrudtet. En snerrende, og meget irriterende, men uundgåelig lyd hørtes fra Svend Aages Flymo kantklipper, alle kanterne rundt om græsplænen blev klippet ned i højde. Det samme skete rundt om stenene i bystævnet og kanterne langs "ruderne" i græsplænen med mølle- og andre sten.

Lokalkivet

I læsesalen er Inger og Tove i fuld gang med at klippe den forgangne uges udklip ud af Vejle Amts Folkeblad, Egtved Posten og Billund

Fra v. er det Tove Petersen, der sammen med Inger Schnedler er i fuld gang med at klippe de sidste "nyheder" ud, som derefter arkiveres for eftertiden.

Ugeavis. De gemmer, alt, hvad pressen har meddelt om, hvad der er sket i Randbøl Sogn, men kun det. Når klokken nærmer sig 15 går de to i køkkenet for at lave te og kaffe til de tilstedeværende. Denne torsdag er der ikke mindre end 11 til kaffe og te, på trods af

Celia Ann Kempel i færd med at registrere de sidst indkomne arkivalier.

det gode vejr.

Inde i kontoret er Celia og Tove i gang med hver deres. Tove scanner billeder. Midt i det hele kommer LAU og skal have scannet både arkivalier og billeder, han er i

Så er der gang i køkkenet. Nærmest kameraet er det Tove Sørensen, der er ved at lave creme til eftermiddagskaffens kage. På mellemhånd er det Carla. Bagerst Inger Schnedler, der som altid har styr på tingene.

gang med gårdhistorie igen. Han blev ellers tilbudt en hakke, så han kunne hjælpe med at fjerne ukrudt, men nej. Høhøsten ventede derhjemme, og klokken 17 kom maskinstationen med ballepresseren.

Svend Aage Hansen præsenterer den nye udendørs udstilling af de to Clausensten med informations-tavlen. I forgrunden stenen, der i gamle dage gjorde det ud for vej-visere.

Celia er som altid i færd med at sætte numre på nye arkivalier og ellers få styr på, hvad der tidligere er blevet arkiveret under et forkert nummer.

Fra v. Carla, der sammen med Ruth er "landsforvist" til magasinerne under Vandel Skole. Årsag: Der skal bruges rigtig meget plads til at affotografere og registrere tekstiler.

Under jorden

I kælderen under Egnsmuseet er de to gange Bente i fuld sving med at få styr på arkivalierne. Vi har forstået, at det bestemt ikke er nogen enkelt sag. I tidens løb har "nogen" lånt arkivalier, som ikke er kommet tilbage på deres rette plads eller helt er blevet borte.

Alle disse "sjove" oplevelser er de to ved at få styr på. Det til glæde for fremtidige brugere.

Carla og Ruth er ikke vildt begejstrede for at være blevet forvist til kælderen under skolen. De føler sig lidt sat udenfor. Hvor gerne man end ville have dem over i museumsbygningen, så kan det ikke lade sig gøre. De to's arbejde med at fotoregistrere alle tekstiler og broderier kræver simpelthen mere plads end museumskælderen råder over.

Nye udendørs udstillinger

Nye udstillinger er ikke hverdagskost. I den sidste uge er det lykke-

Søren Pallesen demonstrerer, hvor informationstavlen til Bindeballestenen skal placeres.

des at få lavet en "rude" i græsplænen, hvor der nu er udstillet de to typer græsarmeringssten, som den danske Nazi-Führer Fritz Clausen fremstillede til Luftwaffe medens de i 1943-45 anlagde Fliegerhorst Vandel. Både her og ved siden af Bindeballestenen er der blevet opsat informationstavler, som giver en forklaring på alle tre sten.

Det er som Regel Tove Sørensen, der møder ind og åbner klokken 10. Resten af holdet, der kan være op til 15, møder så ind efterhånden. Klokken 15 er det kaffetid, hvor Inger har sørget for kaffe og te. Denne torsdag har Celia bagt kage, og det har Tove også, læg så her til, at Inger havde købt en roulade, der var tale om et næsten sønderjysk kaffebord. Denne stund bliver brugt til megen god snak og til at informere hinanden om, hvordan det går. Der er tale om et samvær, hvor kammeratskabet, eller det sociale samvær, om man vil, virkelig får lov at udfolde sig. Til de medlemmer som vi ikke ser så tit, og det gælder især mændene: kunne vi godt bruge et par sæt hænder mere.

Den officielle sommerferie blev brugt til at få malet gulvet i det først rum i Vandel Skoles kælder og i det ene af arkivrummene i kælderen

Niels, Søren og Svend Aage smiler, hvorfor? Fordi det er meget sidst på eftermiddagen og når værktøjet er lagt på plads, er der beordret sommerferie. Foto ved selvudløser.

Opgaverne er alsidige

Tekst og billede N.M. Schaiffel-Nielsen

Egnsmuseum i Vandel. Så ringer telefonen, det er museumsinspektør Anker Thygesen, der er i rører. Jo se, det hænger sådan sammen, at man har sagt ja til, at en specialklasse fra Egtved Skole havde fået lov til at besøge Egnsmuseum i Vandel, hvor de skulle have en time i den gamle skoleklasse, se nærmere på museets samlinger og være med til at lave mad på det gamle brændefyrede komfur. Det var de glade for på Egtved Skole, og børnene så frem til at komme til Vandel.

Mødevirksomhed

Uden at tage misteltenen i ed havde man så lovet ovennævnte. Misteltenen viste sig, at være et personale-møde samme dag, som børnene skulle komme til Vandel. Gode råd var dyre. En opringning til forfatteren af denne artikel lød således, -Kan du ikke tage den formiddag? Jo såmænd, det har vist sig at være ganske interessant at underholde de besøgende børn med, hvorledes skolegangen foregik for 65 år siden. Nu var der bare det ved det, at der også skulle laves mad. Celia Kempel blev spurgt, om hun kunne afse en formiddag til at komme og lave æbleskiver til børnene. Til Anker Thygesens lettelse sagde Celia ja. Det blev en hyggelig formiddag. Børnene havde det herligt, og alle var tilfredse.

Svagt besøgstal

Besøgstallet på Egnsmuseum lader en del tilbage at ønske. Museumsdirektør Ove Sørensen foreslog på et møde, at de frivillige medlemmer af museumsforeningen i et begrænset omfang tog sig af at holde Egnsmuseum åbent for besøg fra Vejle Kommunes skoler.

Dette emne er blevet behandlet dels ved samtaler med de frivillige, der kunne tænke sig at medvirke, dels på et bestyrelsesmøde, hvor det blev vedtaget at sende den besked til Vejleegnens Museer, at man var villig til at forsøge sig med at afvik-

De skolebørn museum indtil nu har haft på besøg har været glade for besøget. Der blev lagt stor koncentration for dagen når der skulle skrives i gæstebogen. Indtil nu har alle besøgende udtrykt glæde over besøget.

le skolebesøg tre dage i række i otte måneder om året. Dette arrangement skulle så sættes i gang efter skolerne sommerferie. Bestyrelsen måtte meddele, at man ikke var helt afklaret med, om man kunne klare at holde åbent i fire dage om ugen i december måned.

Indtil nu er det lykkedes at få 10 af foreningens medlemmer til at give

tilsagn om at medvirke. Ikke fast med tre dage om måneden. Der skal udpeges en koordinator, som når skolerne har meldt ind, hvor mange dage i en måned de kommer, da at sammensætter de hold, der skal undervise i skolestuen, slå reb, vise rundt i museet og lave æbleskiver.

Det gamle dige genskabes

Tekst og billede N.M. Schaiffel-Nielsen

Henrik Thomsen i sin New Holland gummiged med skovl bagpå, i fuld sving med at flytte jorden tilbage, hvor den kom fra i 2003.

Ranbøldal. Under forbedring af kloaksystemet i Ranbøldal i 2003 lykkedes det Vejle Kommune at tørlægge den kilde, hvor byhyrden i 1700-tallet vandede sine dyr. Måske var det også her at granderne samledes til rådslagning. I hvert fald står der i stendiget en sten med initialerne, JSJR 1795.

Trekanten, som stedet kaldes, er et sted, som mange mindes med glæde. På bænke blev der skabt mange glade minder.

Ranbøl Sogns Lokalarkiv- og Museumsforening var for længe siden i forbindelse med Vejle Kommune for at bede kommunen om at genetablere diget. Svaret var nej! Kilden var for evigt drænet væk af det nye kloaksystem.

Genetablering påbegyndt

Ranbøl Sogns Lokalarkiv- og Museumsforening har de sidste på år søgt at få diget genetableret. Man har søgt Ranbøldalfonden om midler til at lade et professionelt firma forestå genetableringen. Det lykkedes ikke. I stedet er det nu lykkedes foreningen at få Ranbøldal Campingplads til at sponsorere at Henrik Thomsen i

Sødovert mødte op med sin gummiged med grab. Han skulle klare to ting. Et, at flytte jorden tilbage så diget fik sin oprindelige højde. To, at flytte de kampesten tilbage, som Vejle Kommune for ni år siden lagde over på nabogrunden. Det var en fornøjelse at se Henrik Thomsen foretage noget der kunne ligne "filigranarbejde" med den store maskine.

Hvad så?

Nu er jorden flyttet og kampestenene lagt ned foran den rende, hvor de største sten skal danne "soklen" for stendiget. Det sker ikke at sig selv. Næstformanden i Ranbøl Sogns Lokalarkiv- og Museumsforening, Svend Aage Hansen, Vandel, har samlet et arbejdshold, der kommer fra Bindeballe, Ranbøldal og Vandel. Holdet vil i løbet af eftersommeren få sat stenene på plads.

Indtil nu er der yderligere sket det, at i samarbejde med Ranbøldal Borgerforening er hækken blevet klippet ned i normal højde og de vildtvoksende buske mod campingpladsen er blevet fældet. Også dette arbejde er blevet udført af frivillige fra hele sognet.

Alt tyder på, at den plads som så mange har sat pris på nu bliver genskabt. Kilden er, i kloakeringens navn, for evig gået tabt.

Stenen med inskriptionen JSJR 1795. Den gemmer sig i krattet vist nedenfor til højre.

Den 13. april gik arbejdet i gang med at restaurere Trekanten ved kilden. LAU, Henning, Knud, Svend Aage og Niels gjorde alle deres indsats. Og tak til 4Høje Anlægsservice for lån af flismaskinen.

Huse i Vandel med historie

Tekster Hanne Damgaard Hansen og N.M. Schaiffel-Nielsen

Billedet er taget umiddelbart før købmand Hellerup lukkede forretningen den 19. januar 2002. (Foto N.M. Schaiffel-Nielsen).

Stationsvej 1
Matrikelnummer 5n
Opført 1898 Jordskøde fra Godtfredsen, K. Petersen, T. Christiansen
15/01 1897 H.P. Møller, købmand
25/09 1911 C.P. Nielsen, grosserer, fogedudlægs-skøde
Ejere
14/01 1916 C.P. Nielsens enke Helene Nicoline Edele Dorthes Født Petersen. (Helene Nielsen)
11/2 1916 K.L. Andreasen 5n + 10b
10/11 1924 K.L. Andreasen køber 10g + 10u af Jens Chr. Sørensen
20/11 1946 Staten
15/12 1947 Peter Nørby
17/7 1948 Knud Henning Petersen
Var ansat som kommis ved K.L. Andreasen
5/2 1954 I.M. Andersen, Varde
30.8.1956 Jørgen Højer Sørensen,
Vandel Købmansgård
24/3 1966 Conny og Jørgen Hellerup, Købmand
19/01 2002 lukkede forretningen

Anvendelse: kontor, handel og lager 110 m² + 137 m²

Beslaglagt af Luftwaffe under besættelsen fra 1944

til 1946. Tyskerne gav huset nr. 218.

Funktioner i huset ud over at have været Amtskasse for Luftwaffe.

Beboelseshus (13,2 x 9,5 m) 2 etager, røde sten. I stuen har været bank eller lign. 1 stort lokale med 3 kontorer. På 1.sal: 1 lejlighed med 4 værelser, køkken. W.C. I tagetage 2 værelser. Huset er godt, men alle gulve slidt, kælder under hele huset. Efter befrielsen den 5. maj 1945 rykkede englænderne ind i huset som de beboede indtil de rejste hjem, de sidste den 29. december 1945.

Bagbygning udvendig pudset 30 cm mur med 1,5 m høj trempel af træ (16,5 x 9,5 m) Lagerbygning med stald. Have tilgroet.

Anmærkning: Slid

Areal 1770 kvm. Kr. 56.185

Bygningshistorie kommunekontor:

Borgerne i Vandel kunne hente deres aldersrente fra Randbøl kommune her. Måske også Bank.

Ordforklaring:

I Gyldendals Den Store Danske Encyklopædi hedder det om Trempel:

trempel, (af ty.*Drempel* 'støttestolpe'), lav væg mellem en bygnings øverste bjælkelag og tagremmen, ofte udformet som en trækonstruktion, der udvendigt er beklædt med brædder eller opmuret med en helstensmur.

Billedet her er taget 26. september 2010. Facaden er ændret så meget at man ikke kan se, at her engang var købmandsforretning. (Foto N.M. Schaiffel-Nielsen)

Dengang i 1897 var optimismen i Vandel stor. Man byggede noget der næsten kunne ligne en købmandsgård. Desværre kom den forventede udvikling aldrig. Alligevel overlevede købmandsforretningen, men en enkel afbrydelse til 2002.

Modelfly, varme og torden

Tekst og billede N.M. Schaiffel-Nielsen

Hver gang Søren Østergaard sendte sin helikopter i luften var interessen stor blandt både store og små

Ranbøldal i 33 graders varme. Modelflyvedagen ved Ranbøldal-Museet havde en bastant modstand, varmen! Arrangørerne var sikre på, at de fleste hellere ville ligge ved stranden, meget forståeligt.

De, der kom, fik sig én en oplevelse ved at se på Søren Østergaard flyve rundt over vandes eksperimenterne med sin AH-1 Cobra Kamp-helikopter. Alle fra helt små piger til ældre distingverede herrer fulgte interesseret med i flyveopvisningerne.

Erik Andersen fra Bunkermuseet

på den nedlagte Flyvestation Vandel havde mange interesserede "kunder" i sin udstilling. Selv i den buldrende varme tiltrak de filtstøvler de tyske soldater stod vagt i under de kolde vintre i 1940'erne stor interesse.

RC Ellehammers udstilling af modelfly havde sine kunder sammen med Niels Skousen Kristensen fra Danmarks Flyvehistoriske selskab.

En megen enkel tordenbyge i midt-dagsstunden gav ingen lettelse i temperaturen, men bidrog til at holde luftfugtigheden ret så høj.

Redaktion:

N.M. Schaiffel-Nielsen (ansvsh.)
Adresse: Ahornvej 2, Ranbøldal,
7183 Ranbøl.

Trykning: Billund Bogtrykkeri,
Højmarksvej 5, 7191 Billund.
Tlf. 75 33 12 18

E-mail: redaktionen@billund-ugeavis.dk

Adressering

Ranbøl Sogns Lokalarkiv- og Museumsforenings Bestyrelse:

Formand
N.M. Schaiffel-Nielsen.
Ahornvej 2,
Ranbøldal,
7183 Ranbøl
Tlf. 75 88 35 53

Mob. 20 33 56 25

E-mail: nmsn@mail.dk

Næstformand
Svend Aage Hansen
Gl. Åstvej 14
7184 Vandel
Tlf. 75 88 54 04

E-mail: sah.vandel@turbopost.dk

Kasserer
Søren Pallesen
Gl. Stationsvej 34
7184 Vandel
Tlf. 75 88 55 01
E-mail: [soren@net-](mailto:soren@net-info.dk)

info.dk

Sekretær
Bente Lykkegaard
Rodalvej 50
Ranbøldal
7183 Ranbøl
Tlf. 75 88 37 59

E-mail: bente.lykkegaard@skolekom.dk

Bestyrelsesmedlem
Peer Høgsberg
Daldovervej 37C
Ranbøldal
7183 Ranbøl
Tlf. 75 88 33 84

E-mail: [peer.hannegrete@gmail](mailto:peer.hannegrete@gmail.com)